

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Хом'як Катерина Анатоліївна

ТНЕУ «Тернопільський національний
економічний університет»
м. Тернопіль, Україна

Процеси реформування та побудови конкурентоспроможної економіки в Україні нашою гострою проблемою є нестача у державі фінансових ресурсів. Така ситуація свідчить про регресивний розвиток фінансової системи та низький рівень фінансової безпеки. Вирішенню проблеми поповнення ресурсної бази державних фінансів, без залучення багатомільярдних зовнішніх запозичень, сприятиме мобілізація внутрішніх ресурсів, одним із яких є тіньова економіка. Тому, неабиякої актуальності набуває дослідження процесу детінізації та його вплив на рівень фінансової безпеки держави.

Основою фінансової безпеки держави становить стабільний розвиток фінансової системи та економічне зростання країни. Ситуації у фінансовій сфері України свідчить про наявність значних диспропорцій її розвитку, що не може не позначитися на рівні фінансової безпеки країни. Таким чином, доцільно проаналізувати динаміку інтегрального індексу фінансової безпеки (рис. 1).

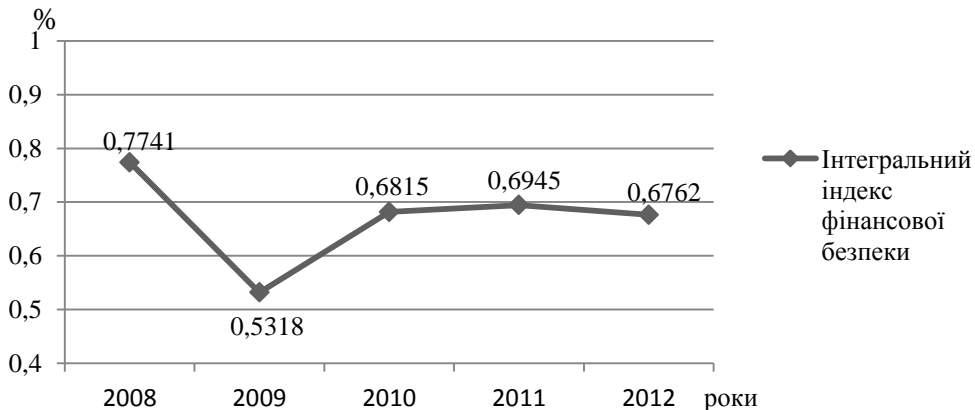

Рис. 1. Динаміка інтегрального індексу фінансової безпеки країни, 2008-2012 рр.

Джерело: складено автором за: [1]

Як бачимо, різке падіння індексу відбулося у 2009 р. – на 30 в.п. до 53,18%, що є наслідком впливу світової кризи, яка розпочалася у 2007 р. у США й спричинила масовий відтік короткострокового капіталу з економіки України протягом 2008-2009 рр. Заходи щодо стабілізації рівня фінансової безпеки країни, які впроваджувались протягом наступних років, забезпечили безпеку фінансової системи на рівні 68,5%, проте аналізуючи дані, відмічаємо, що негативні тенденції з часом посилюються.

У Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка була схвалена від 15 серпня 2012 року, зазначається, що «стан національної безпеки у фінансовій сфері залежить від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави» [2]. Відтак, доречно виділити та дослідити інституційні деформації, зміст яких полягає у якісному викривленні інституційних форм фінансово-економічної системи, і які, негативно впливають на систему забезпечення фінансової безпеки держави. Однією із основних форм вияву внутрішніх інституціональних деформацій економіки будь-якої країни вважається тіньова економіка в усіх притаманних їй формах, а саме: ухилення від сплати податків; тіньові операції, що пов'язані з оплатою праці; тіньові кредитні операції; тіньові операції з цінними паперами; непродуктивний вплив капіталу, корупція, тіньова інвестиційна діяльність.

Оцінка рівня тінізації різними аналітиками є неоднозначною та коливається в широкому діапазоні. Так, наприклад, рівень тінізації національної економіки станом на 1 січня 2013 за даними різних джерел становив: 15,2 % (Держкомстат); 34 % (Мінекономрозвитку); 46,8 % (Світовий Банк); 58,1 % (Businessweek Bloomberg); 44,1 % (Фрідріх Шнайдер) [3, 4, 5]. Як бачимо, що розбіжність між оцінками колосальна. За відсутності об'єктивної оцінки масштабів даного явища, заходи спрямовані на протидію, не дають очікуваних результатів та призводять до негативних наслідків.

Системними наслідками тінізації у фінансовій сфері є: втрата дієвості важелів грошово-кредитної політики внаслідок значного обсягу оборотів гривневої та валютної маси, який не підпадає під регулювання засобами банківської системи; втрата дієвості фіскальних інструментів, марнотратство дефіцитних бюджетних ресурсів; поширення тіньової зайнятості, зростання диференціації доходів населення; вплив фінансових ресурсів. З огляду на вищесказаного, можемо стверджувати, що детінізація економіки призведе до ряду позитивних ефектів, які зменшать кількість внутрішніх загроз та підвищать рівень фінансової безпеки держави [6, с. 123-124].

На нашу думку, саме детінізації економіки є пріоритетним та принципово важливим напрямом сучасної економічної політики України, який забезпечить оздоровлення та зростання вітчизняної економіки, зміцнення держави в контексті її фінансової та національної безпеки.

Для мінімізації негативного впливу тіньової економіки на фінансову безпеку держави ми пропонуємо низку заходів, які повинні здійснюватись комплексно та поєднувати у собі політичні, правові, організаційні та регулятивні важелі впливу спрямовані на викорінення основних причин виникнення та розвитку тіньової економічної діяльності.

До заходів детінізації економічних відносин, що матимуть позитивний вплив на мінімізацію загроз фінансові безпеці можна віднести: створення сприятливих умов для легалізації зайнятості населення; запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в національну економіку; покращення інвестиційного клімату в країні; зниження регуляторного та фінансового тиску на суб'єкти господарювання; відокремлення влади від бізнесу; розробка відповідного правового забезпечення процесу легалізації доходів; посилення відповідальності правопорушників; переорієнтація системи оподаткування з фіскальної на регуляторну функцію; амністія «тіньових» капіталів.

Література:

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id
2. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80)
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
5. Україна стала європейським лідером за обсягом тіньової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.newsru.ua/finance/23nov2012/tenn_2.html
6. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. С.123-124.